

Kürtaj Haberleri Söyleminde Şiddetin İktidarı

Nüket Elpeze Ergeç

Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi

nergec@gmail.com

Öz

Bu çalışmada şiddet, Michel Foucault'nun biyoiktidar kavramı ile haber metinlerindeki söylemler üzerinden açıklanmıştır. Çalışmada "kürtaj yasası" haberleri örneğinde biyoiktidar kavramı ve şiddet, Foucaultcu bir yaklaşımla incelenmiştir. Şiddet kavramı, ihlâl olarak kabul edilen tanımı üzerinden hareket edilerek, incelenmiş şiddet pratiğinin bir görünümü ve biyoiktidarın bir yansıması olarak ele alınmıştır. İktidar ve şiddet ilişkisindeki eklemlemeleri belirlemek için eleştirel bir okuma yapılan çalışmada, Foucault'nun önerdiği beden üzerinde yaşayan iktidara dönüşüm bir düşünce pratiği olarak görülmüştür. Kürtaj haber söylemleri eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Çalışmada; disiplin eden, beden ve nüfusa ilişkin her şeyi düzenleyen iktidarın her yerde olduğu, şiddeti haklılaştırdığı ve normalleştirdiği haber söylemleri aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Foucault, biyoiktidar, kürtaj hakkı, şiddet, söylem.

• • • • •

Makale geliř tarihi: 01.10.2015 • Makale kabul tarihi: 03.11.2015

<http://ilefdergisi.org/2015/2/2/>

ilef dergisi • © 2015 • 2(2) • sonbahar/autumn: 179-201

The Power of Violence in the Abortion News' Discourse

Nüket Elpeze Ergeç

Çukurova University Faculty of Communication

nergec@gmail.com

Abstract

In this study, news discourse on violence is examined through Michel Foucault's conceptualization of bio-power. Discourse on "abortion law" in two daily newspapers in Turkey (*Sabah* and *Zaman*) are explored through critical discourse analysis. The concept of violence understood as a violation is regarded as an aspect of refined violence practice and a reflection of bio-power. This study asserts that the power disciplining and regulating everything related to body and population is everywhere and it justifies and normalizes the violence through news discourse.

Keywords: Foucault, biopower, abortion rights, violence, discourse

Hegel'e göre insanın kendini yeniden yaratmasının yolu düşünce, Marx'a göre ise emektir. Varoluşçu felsefenin kurucularından Sartre'da ise şiddet, ezilmiş insanın kendini var etmek için kullandığı temel araçtır. Barışçıl bir öze sahip olan düşünce ve emek karşısında şiddet olgusu derin bir ayrılık yaratır. Günümüzde şiddet yoluyla kendini var etme dürtüsü ancak bir akıl rahatsızlığı olarak görülür ki bu, sadece psikiyatrik bir norm olmayıp toplumsal bir olgudur. Arendt kimi zaman şiddetin gereksiz olmadığını, onu bir insanlık durumu olarak gördüğünü söyler ve "Kimse meşru müdafaa amacıyla gerçekleştirildiğinde şiddeti sorgulamaz" (1997, s.58) der. Buna göre, doğası gereği araçsal olan şiddet, kendini haklılaştırması istenen amaca ulaşmakta etkin olduğu ölçüde rasyonel bir kimliğe bürünür. Kaldı ki gerçekten de şiddet, devrimden çok reformun silahıdır (Arendt 1997, s.88). Buna göre Arendt şiddeti, kısa vadeli olduğunda ve araç-amaç sapması olmadığı sürece, yozlaşmış bürokraside ve devrimlerde kısa sürmesi şartıyla kimi zaman haklı ve yerinde bulmaktadır. Bu çerçevede şiddetin kötülükle eş değer görülmemesi gerektiğini de söyleyen Arendt, bütün bunları doğal süreç olarak kabul etmektedir. Ancak genel olarak Arendt şiddetin rasyonel olmadığını ve insanlık dışı olduğunu da belirtir.

Şiddet, sadece özneye bağlı ya da özel alana ait insan doğasına özgü bir olgu olmayıp, toplumun en alt katmanından başlayarak hükümetlerin politikaları ve yasaları kapsamına giren yönetsel, toplumsal ve politik bir olgu olarak, çok boyutlu biçimde karşımıza çıkar. Toplumun parçalı ve çok katmanlı yapısı içinde zaman ve uzam bağlamında da şiddetin anlaşılması ve kavramsallaşması değişmektedir. Yan yana geldiği kavramlar bizleri şiddeti yeniden okumaya ve anlamaya zorlamaktadır. Fransız düşünür Michael Foucault, iktidar sorununu hayat üzerinde uygulanan şiddet pratiklerinin açığa çıkarılması üzerinden incelerken şiddeti, iktidarı göstermenin bir yolu olarak kabul eder. Böylelikle insan bedeni sadece biyolojik olarak değil, sosyolojik ve siyasi olarak da bir varlık ifade eder. Aslında beden toplumsal olanın bir ifadesidir. Bu kapsamda, modern toplumda özne ve iktidar arasındaki ilişkilerin kuramsallaşmış ifadesi olan biyoiktidar ve biyopolitika Foucault, Agamben ve Hardt ile Negri'nin çizmiş olduğu yol haritalarıdır ve birçok açıdan birbirlerini çağrıştırmakla birlikte, başka birçok açıdan da ayrışır. Foucault'nun kuramsallaştırdığı biyoiktidar kavramı, temelde nüfusun ekonomik bir kaynak olarak düşünölmeye başlanması, bu anlamda da verimliliğinin yeni bir çalışma alanının konusu haline gelmesi ile ilişkilidir (Yardımcı ve Salgırlı 2011, s.5). Agamben'e göre (2013), "uysal bedenleri" yaratan söz konusu yeni biyosiyasi iktidarın ulaştığı disiplinci denetim olmasaydı, kapitalizmin gelişim ve zaferi mümkün olmayacaktır.

Bu bakış açısında ise arkeo-geneolojik¹ teorilerinin temelini oluşturan Foucault'nun yaklaşımı önemli görölmelidir. Bilindiği gibi, iktidarı öznenin şekillenmesinde temel belirleyici olarak kabul ettiği çalışmalarında Foucault, öznenin dönüştürölme kiplerinin bir tarihini oluşturma üzerine yoğunlaşır (Foucault 2000, s.57). Buradaki iktidar sadece yönetici sınıf ve hegenomik kastlar olmayıp bireylerin gündelik pratiklerinden bedenlerine kadar işleyen, giderek daha da incelen, tüm mikroskobik iktidarlara dizisidir (Foucault 2003, s.48) ve söylemler aracılığıyla iktidar her yerden gelmektedir. Foucault yazılarında, modern toplumlarda iktidarın biçim değiştirdiğini, buna bağlı olarak şiddetin de uygulama ve gösterölme biçiminin değiştiğini vurgular. Bu çalışmada Foucault'nun modern toplumda iktidarın Türkiye bağlamında şiddeti kullanma biçiminin yaşatma üzerine kurgulanmasının nasıl işlediği sorusuna

•••••

1 Foucault'nun düşünce hayatına bütünüyle egemen olan üç ana kavram vardır. Çözümlemelerinin "düşünce sistemleri"ne ilişkin olanları arkeoloji, "iktidar biçimleri"ne ilişkin olanları geneoloji, "kendine özen gösterme"ye ilişkin olanları ise etik ile belirlenen, üç ayrı dönemde yapılır. Foucault, arkeolojik ve geneolojik yöntemle iktidar kavramı üzerinde çalışmıştır. Bkz. M. Foucault (1999) Bilginin Arkeolojisi. Çev. Veli Urhan. İstanbul: Birey yay.

yanıt aranmıştır. Kadın bedeninin kontrolü yoluyla uygulanan inceltilmiş şiddetin görünür biçimi olan kürtaj yasası, çalışmada şiddetin bir biçimi olarak, Foucault'nun biyoiktidar kavramı kapsamında çözümlenecektir. Çalışmada öncelikle biyoiktidar kavramı tartışılacak ve bunun şiddetle ilişkisi açıklanacaktır. Medya söylemlerindeki iktidar ve şiddet ilişkisinin kurulduğu sonraki bölümde ise kürtaj hakkına ilişkin haber söylemlerinde inceltilmiş şiddet ve biyoiktidar ilişkisi incelenecektir. Son olarak haber metinleri aracılığıyla toplumun çeşitli iktidar katmanlarından gelen söylemlerle yaratılan şiddetin haklılaştırılmasına ve normalleştirilmesine değinilirken, şiddetin basit anlamından uzaklaşırken söylemlerle iktidarın aracı olma biçimi üzerinde durulacaktır.

Biyoiktidar ve şiddet ilişkisi

Foucault'ya göre modern çağa geçişle birlikte iktidar öldüren değil yaşatan iktidar olmaya doğru bir değişim süreci yaşamıştır. 28 Ocak 1976 tarihli ders notlarında Foucault 16. ve 17. yüzyılda Roma tipi tarih bilincinin, yani hükümlanlık ritüelleri ve söylencelerine sahip tarih bilincinin, terk edilmeye başlandığını, devrimin özgürleşme vaat ve tahminlerine yoğunlaşmış modern adı verilecek bir topluma geçtiğini ve 19. yüzyıl ortasında söylemlerin neden bu kadar önemli ve merkezi olduğunu anlaşılabildiğini belirtir (Foucault 2002, s.91). Foucault modern çağı özgürleşme söylemlerinin dolaşıma girdiği dönem olarak tanımlarken, 18. yüzyılın sonunda iktidar tarafından insan bedeninin kuşatılma biçiminde meydana gelen değişikliğin ürününün modern ruh, birey ve insan olduğunu ve iktidarın mikrofiziği ile modernizm arasında doğrudan ilişki olduğunu söyler (Keskin 1996, s.121).

Hapishanenin Doğuşu adlı yapıtında şiddeti iktidarı göstermenin en önemli yolu olarak kabul eden Foucault (1992), iktidarın modernizmle birlikte bedenler üzerinde kurduğu tahakküm biçiminin dönüşümünü açıklamak için biyoiktidardan bahseder. İktidar sorununu hayat üzerinde uygulanan şiddet pratiklerinin açığa çıkarılması üzerinden sorgulayan Foucault'ya göre, insan bedeni sadece biyolojik olarak değil, sosyolojik ve siyasi olarak da bir varlık ifade eder. Şiddet gösteriden çıkartılmış, ruhsal ve bedensel biçime getirilmiştir. Bu kapsamda beden aslında önemli bir siyasi güçtür ve bu gücün kontrol edilmesi gereklidir. Kontrol eden ise güçlü olandır ve iktidar kontrol mekanizmasını elinde tutmak için, bedeni kuşatarak baskılamanın yollarını aramaktadır. Siyasal iktidarın rolü, bu güç ilişkisini sürekli olarak, bir tür sessiz savaş yoluyla, yeniden kurmak ve hatta bunu, insan bedenlerine varınca dek kurumlar, ekonomik eşitsizlikler ve dil içerisine yeniden yerleştirmek

olacaktır. Foucault'ya göre, insan bedeni siyasal bir alanın içindedir ve iktidar doğrudan bedene müdahale edebilmektedir. Bedenin bir müdahale alanı olmasının temel sebebi ise ekonomik kullanımı ve üretim gücü olmasından kaynaklanmaktadır. Bedenin işgücü olabilmesi ise bir tabiiyet ilişkisi içinde olmasına bağlı olacaktır ki yararlı bir güç haline gelebilsin. Bu nedenle, iktidar bedeni disipline etmenin yollarını ararken tabi olma sürecini de ya şiddet ya da söylemsel araçlarla gerçekleştirmektedir (Foucault 1992, s.31).

Foucault ders notlarında “19. yüzyılın en temel olaylarından biri, yaşamın iktidar tarafından göz önüne alınması diyebileceğimiz şeydir” (2002, s.245) der ve bir anlamda, canlı varlık olarak insan üzerinde bir iktidar kurma, biyolojik olanın devletleştirilmesi eğilimi olduğunu belirtir. Klasik dönemde doğrudan bedenle temas kuran, mahkûmun bedenine uygulanan fiziksel şiddet, yerini ilke olarak hayatta kalmaya zorlayan daha etkili baskı teknikleriyle donatılmış şiddet pratiklerine bırakmıştır. Bu şiddet pratikleri ise yasa ile bedeni teminat altına alan ve bu yolla onu disipline eden Foucault'nun dispozitifler adını verdiği yasalar, kurallar, kurumlar ve söylemler gibi idari tasarruflardır.

Foucault “biyoiktidar” kavramıyla modern toplumlarda değişen iktidar yapısının bireyi yaşatan kontrol mekanizmaları geliştirdiğini düşünür. Bu kontrol mekanizmaları bedene ilişkin alınan yasalar, kararlar ve politikalar olarak tezahür eder. Foucault iktidar alanını tüm yaşam pratiğinin gerçekleştiği, baskı altına almaktan çok şekil vermeyi ve düzenlemeyi amaçlayan güçlerin etkileştiği bir alan olarak tanımlar. Bu alanda gerçekleşen iktidar insanlara yaşamın sağladığı güçleri sınırlamayan, üretken ve canlı olan biyoiktidar'dır. Foucault hapishaneyi temel yaşam alanı olarak ele alırken disiplinci iktidarı şöyle açıklar:

...Birincisi bedeni makine olarak alır ve bireyi disipline etmek için, beden terbiyesi, yeteneklerin arttırılması, güçlerin açığa çıkarılması ve yararlılığı, bireyin etkili ve ekonomik denetim sistemleriyle bütünleşmesini amaçlar: insan bedenin bir anatomi-politikası (2007, s.102).

Foucault biyoiktidarın diğer kutbu olan nüfusun biyopolitiği hakkında da şunları söyler:

...Beden yaşam mekanikleri ile donatılmıştır ve biyolojik süreçlerin temeli olarak hizmet eder: *üreme*, doğum ve *ölüm*, sağlık düzeyi, ortalama *ömür* gibi bütün bu durumlarla değişimlerine sebep olabilir. Onların denetlenmesi bütün bir *müdahale* serisi ve düzenleyici kontroller tarafından sonuçlandırılmıştır (2007, s.103)

Foucault'ya göre, iktidarın elinde kurumlar dizisi ve devlet dizisi olacak biçimde iki farklı müdahale mekanizması vardır (2002, s.256). Beden-orga-nizma-disiplin kurumlar dizisi, nüfus-biyolojik süreçler-düzenleştirici meka-nizmalar ise devlet dizisi olarak tanımlanır. Bunlar bir makine olarak beden üzerine merkezileşen müdahaleler olup bedenın anatomi-politiği iken, ikinci müdahale biçimi nüfusun biyopolitiği olup bedeni doğal bir tür olarak alır ve nüfusu siyasal özne olarak algılar.

Beden disiplini ve nüfus düzenlemeleri iktidarın insan yaşamı ve bedeni üzerindeki iki temel örgütlenmesidir. Anatomik ve biyolojik olarak beden performanslarına dönük ve yaşamın süreçlerine bakan iktidarın yüzyıllar içinde değişim geçirdiğini belirten Foucault, iktidarın işlevinin öldürmekten yaşamı baştan sona kuşatarak denetim altına almaya dönüştüğünü ileri sürer. Hiçbir zaman iktidarı tek başına ele alıp incelemeyen Foucault'ya göre iktidar bir ilişki biçimidir ve tarihsel süreçte yeri ve yöntemleri değişen dinamik bir olgudur. Foucault'nun *Hapishanenin Doğuşu* ya da *Cinselliğin Tarihi* isimli yapıtlarına bakıldığında iktidar düzenleyici bir yapıda anlatılır, nitekim biyoiktidar kavramı ile düzenleyici ve denetleyici yapısını açık biçimde ortaya çıkarır.

Medyada şiddetin söylemdeki iktidarı

Biyoiktidar yaşamın pratik ve minimum zorunluluklarının iktidarın ilgi alanına girmesini ifade eder. Beden olarak değil de yaşayan canlı varlık olarak insanla ilgilenen biyoiktidar, nüfusla ilgili kolektif görüngüleri iktidarın müdahale alanına çeker. Foucault'ya göre, hem bedenın hem de yaşamın beden ve nüfus kutuplarıyla birlikte yaşamın sorumluluğunu yüklenen bir iktidarla yüz yüzeyiz. Her iktidar bir dizi amaç ve hedefe sahiptir. Foucault'ya göre iktidar yekpare, homojen bir egemenlik olgusu olarak bir bireyin, grubun ya da sınıfın ötekiler üzerindeki egemenliği olarak ele alınmamalı, dolaşımda olan zincir biçiminde işleyen bir şey gibi çözümlenmelidir (2002, s.43). Birey iktidarın hem bir etmeni hem de aracısıdır: iktidar, oluşturduğu bireyden geçiş yapar. Dolayısıyla "her bireyin bedeninde iktidar vardır" yorumunu yapan Foucault'ya göre, iktidarı çözümlmek için en aşağıdan başlanması gerektir. Bunun nasıl gerçekleştiğini cinselliğin yasaklanması örneği üzerinden anlatan Foucault, denetim mekanizmalarının nasıl etkili olduğunun aileden başlamak üzere tüm çevreyi değerlendirmek suretiyle anlaşılabilirliğini savunur. Buna göre, doğrudan doğruya çevrenin, toplumun en alt düzeylerinde cezalandırma, bastırma ya da dışlama olgularının nasıl kendi gereçlerine, kendi mantığına sahip olduğuna ve nasıl birtakım gereksinimleri karşıladığına bakmak

gerekiyor. Ayrıca bunların etkenlerinin kimler, neler olduğunu göstermek ve bu etkenleri kesinlikle genel durumuyla burjuvazide değil, yakın çevre, aile, akrabalar, doktorlar, polisin en alt derecesi vb.'den oluşabilen gerçek etkenlerde aramak ve bu iktidar mekanizmalarının nasıl belirli bir anda, belirli bir konjonktürde ve belirli birtakım değişimler aracılığıyla ekonomik olarak kazançlı ve siyasal olarak yararlı olmaya başladığını göstermek gerekiyor (Foucault 2002, s.45-46). "Toplumdaki en büyük güce sahip iktidarın hedef ve amaçlarına ulaşmakta tüm iktidar şebekelerini çalıştırabilme yeteneğine sahiptir" demek Foucault'ya göre pragmatik değildir. Ancak iktidarın rasyoneelliği göz ardı edilemez; bu siyasal iktidar tarafından çizilen ve diğer iktidarlara eklenerek yayılan taktiklerin rasyonelliğidir (Foucault 2007, s.73). Kuşkusuz bu taktiklerin en önemlisi yaratılan ve yayılıma giren söylemlerdir. Toplumdaki sayısız iktidar ilişkisi kitleye nüfuz eder, onu belirler, oluşturur; iktidar ilişkileri gerçek söylemin birikmesi, işleyişi ve üretimi olmaksızın ne işleyebilir ne yerleşebilir ne de ayırt edilebilir (Foucault 2002, s.38). İktidarın hakikat söylemlerinin temel araçlarından belki de en önemlisi kitle iletişim araçlarıdır.

Burada söylemlerin yayılmasıyla medya arasındaki ilişkiyi kurabilmek için Stuart Hall'ın görüşlerine başvurmak gerekir. Çünkü Hall (1986) söylemi ideolojinin mücadele alanı olarak merkezileştirir. Hall, anlamlandırmanın, iktidarın toplumda yansız bir güç olmadığı ve ideolojinin yalnızca gerçek bir maddi güç haline gelmekle kalmadığı, belli mücadelelerin yapılmasında kazanılacak bir ödül haline geldiği yorumunu yapar. Bu noktada Hall, 'razı olmanın' üretim sürecinde medyayı baskın ideolojilerin temsil alanı olarak kabul eder (1994, s.75).

Bir iktidar biçimi olarak toplumda yer alan güçler içinde muhatabımız olan medya şiddet sorusunun da doğrudan muhatabı olabilmekte ve haber içeriklerinde yarattıkları söylemleri ile iktidarın belirlediği gerçekliği ve bunların arasına gizlenen şiddet söylemlerini yaymaktadır. Michael Foucault'ya (1999) göre söylem gerçekliğin üretilip belirlendiği yapıyı ifade ederken, söylemi, belirli kurallara göre işleyen konuşma / yazma biçimleri olarak tanımlar. Foucault'nun söylem teorisinin kaynağını bilgi / iktidar ilişkisi oluşturur. Bu çerçevede söylem yalnızca bilginin değil, aynı zamanda davranışların, yani eylemin niteliğini de belirler. Foucault'ya göre bilgi, egemen güçlerin kendi değerlerini diğerlerine empoze etmesidir. Şiddetin kaynağı tahakküm kuran olarak evrildiğinden birçok konuşma, yasa ve kuralın arasına gizlenmiştir. Medyadaki her metin okurunu bir okuma edimine yönlendirirken söylem

denilen derin yapıyla muhatap olur. Oskay, şiddetin kitle iletişiminde kullanımının olası sonuçlarını “şiddet kullanımını olağan saydırmak”, “kamu düzenini savunma görevindeki kimselerin eliyle kullanılan şiddet biçimlerinin gösteriminin yayınlarda sıklaşması ile kitleleri kamu yetkililerine bugüne kadarki demokratik toplum yönetimi felsefesinin hoş görmediği ölçüde otorite tanımaya itmek” ve “şiddet kalıplarını öğretmek” başlıklarıyla açıklar (Oskay 2014, s.457). Oskay’ın tanımladığı kitle iletişim araçları üzerinden oluşturulan şiddet yapısı söylemlerle kendine yol bulur. Bu söylem yapıları, medya aracılığıyla kamu yetkililerinin otorite ve daha geniş yetkiyle biyoiktidar kurmalarını sağlarken, gerçek yaşamdaki yaşatmak üzerindeki yetki biçimi şiddetin ortaya çıkmasının temel kaynağı olur.

Hükümetlerin yaptığı yasalar ve aldığı kararlar meşruluğun temel dayanağı olmaktadır. Bu yasaların meşruluğu ironik biçimde şiddeti de içerebilmektedir. Günümüzde bu durum özel ve bireysel olan kadın bedenine ilişkin politikalarda açıkça görülmektedir ve kadın bedeni politik alanın bir parçası olmuştur. Bu durum çeşitli çalışmalar aracılığıyla ele alınmış ve incelenmiştir (Koşacioğlu 2009; Kubilay 2014). Kubilay (2014) kürtaj tartışmasını incelediği çalışmasında, köşe yazarlarının kadın bedeni üzerinde din ve siyasetin etkisinde oluşturdukları argümanları değerlendirir. Bora (2012) kürtaj tartışmalarının toplumsal hak temeline oturtulmasını eleştirdiği yazısında “*bedenlerin denetimi yeni teknolojiler, yeni yollarla ve elbette yeni söylemlerle gerçekleştiriliyor*” yorumunu yapar. Kürtaj yasasına ilişkin tartışmaları, basılı gazetelerin ilk sayfasında söz bilim açısından, söylem yaklaşımı ile inceledikleri çalışmalarında Passerat ve Beştaş (2014), ilk sayfaların kurgulanışında gazetelerin “dünya görüşlerini yansıtmaya” kaygılarının egemen olduğunu bulgularlar. Çalışmada Passerat ve Beştaş (2014) haber metinlerinde haberdeki olay ve açıklamanın kendisinden çok, bu olayı ya da açıklamayı kimin yaptığıyla ilgilendikleri ve kürtaj haberlerini de bu kişiye göre gerekçelendirdikleri bulgusuna ulaşırlar. Böylece, gazeteler verdikleri manşetler ile verdikleri haberin gerçek değerini değiştirebilmektedir.

İktidar ve şiddet aralığında haber söylemlerinde kürtaj hakkının incelenmesi

Dönemin Başbakanı, “kürtaj cinayettir” açıklamasından sonra kürtaj yasasının Haziran 2012’de Meclise gideceğini ve Sağlık Bakanlığının hazırlayacağı “kürtaj raporu” sonrasında kürtajla ilgili yasa çıkaracaklarını söylemiştir. İktidarın en üst düzeydeki temsilcisi Mayıs 2012 tarihinde, “Zaten bakanıma söyledim, kürtajla ilgili yasayı hazırlıyoruz ve bu yasayı çıkartacağız” şeklinde

açıklama yapar. Mevcut durumda yasal olarak gebeliğin 10. haftasına kadar kürtaj yapılabilirken, yasayla yasal sürenin dört haftaya indirilmesi planlanıyordu. Dört haftalık ya da daha az süreli hamileliklerde bile kürtajın “ancak annenin sağlık durumunu tehdit eden durumlarda” geçerli olması ve tecavüz sonucu hamileliklerde dahi kürtaj yapılmaması da gündemdeydi. Adalet ve Kalkınma Partisi Merkez Yürütme Kurulu toplantısında kanun tasarısının Haziran ayı içinde meclise getirilmesi kararı verilir. Bu olay sürecinde Kürtaj yasasına ilişkin gelişme ve değerlendirmeler medyada çeşitli boyutlarıyla konuşulup tartışıldı ve tartışılmaktadır. Siyasi iktidar gücünü haberlerde yer alan söylem yapıları içinde belirlerken, diğer iktidarların da haber söylemlerine eklendiği görülür. Aslında nüfusun kontrol altına alınmasının bir uzantısı olan kürtaj yasası iktidarın yaşatma hakkının tezahürü olarak yorumlanabilir. Yaşam üzerinde iktidarın yetki kullanma hakkı, modern dönemde iktidar mekanizmalarında derin bir dönüşüme uğramıştır. Modern dönemde iktidarın bu yapısında şiddet, inceltmiş birtakım teknik süreçlerin/prosedürlerin içinde gelişir. Bu çalışmada biyoiktidarın kapitalizmin gelişmesinin vazgeçilmez bir ögesi olduğu ön kabulüyle (Foucault 1994, s.144) Mayıs-Temmuz 2012 tarih aralığında yayınlanan kürtaja ilişkin sınırlı sayıda haber amaçlı örneklem yoluyla seçilerek incelenmiş ve haber metinlerine eklenen söylem yapıları bulgulanmıştır.

Çalışmada, biyoiktidar ve şiddet ilişkisini ortaya koyan medya söylemleri eleştirel söylem çözümlemesinin sunduğu yapılarla ele alınmıştır. Wodak'ın (1999) önerdiği söylem çözümleme yönteminin izlendiği bu çalışmada öncelikle gazete yazılarındaki tematik içerikler belirlenmiş ve daha sonra tematik alan içindeki stratejiler saptanmıştır. Bu stratejiler aracılığıyla söylemdeki dilsel biçim ve yapıların çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, “kürtaj” kavramının metinlerde nasıl tanımlandığı ve nasıl sürdürüldüğü, kürtaja ilişkin niteleyicilerin seçiminde hangi söylemsel tercihlerin belirginleştiği ve kürtajla ilgili sunulan olay ve durumların nasıl bir eş dizimsel örüntüye dönüştürüldüğü dilsel olarak incelenmiştir. Bu incelemeler biyoiktidar kavramı ile yorumlanırken Foucault'nun perspektifine vurgu yapılmıştır.

Söylem çözümlemesinde seçilen metinler konuyla doğrudan ilgili ve mantıklı olmak zorundadır. İktidar ve şiddet ilişkisinin okunmasını sağlayan haber metinleri, ana akım yayın kuruluşu olması nedeniyle Sabah gazetesinin ve liberal İslam kimliği ile Zaman gazetesinin arşivlerinden alınmıştır. Söz konusu haberler, ulusal olarak yayınlanan Sabah ve Zaman gazetelerinin Mayıs ve Temmuz 2012 tarih aralığındaki arşivlerinin “kürtaj hakkı” ve “kürtaj ya-

sası” anahtar kelimeleriyle arama motorlarında taranmasıyla tespit edilmiştir. Bunların arasından iktidar ve şiddet söylemlerinin dolaylı ve eklemleyici niteliğini en çok taşıyan on haber seçilerek inceleme yapılmıştır.

Çalışmanın devam eden bölümünde kürtaj kelimesinin hangi kavram, olgu ya da yapılarla yan yana kullanıldığı, bir başka deyişle ilişkilendirildiği-ne dair bir okuma yapılmıştır. Bu aşama “kürtaj” kavramına ilişkin bir tematik yapı oluşturma amacını taşımıştır. Yazılarda kürtaj hakkının ele alınışındaki açıklamalar, kürtaj hakkı çerçevesinde oluşturulan konular, olumlama ya da olumsuzlama ve kürtaja ilişkin düzenlemeler yorumlanırken pozitif ya da negatif biçimde sunma birkaç üst kavram çerçevesinde toplanır. Çalışmada şiddet ve iktidar ilişkisi kapsamında bir okuma yapıldığından, haber söylem yapılarında iktidarın yaşatma hakkı temalaştırma boyutunda ele alınmıştır. Bu haberler iktidar ve şiddet ana teması çerçevesinde çözümlenmiştir. Tarihsel yaklaşımda önemli olan, söylemde ideoloji ve güç ilişkileridir. Tematik yapının betimlenmesinde Wodak ve diğerleri (1999, s.31) tarafından kullanılan bir üst-kavrama bağlama uygulamasından yararlanılmıştır. Bu nedenle, çalışmada seçilen haberler incelendiğinde “kürtaj”ın nedensellik bağlamı ile gündeme geldiği görülmüştür. Bu nedenselleştirmelerin ise üç başlık altında toplandığı görülür. Bir üst-kavrama bağlama yöntemi ve temalaştırma yapıları üç alt başlık kapsamında ele alınacaktır. Bu bağlamlar ise,

1. Siyasi iktidarın açıklamaları,
2. Bilimsel kurumların açıklamaları,
3. Dini kurumların açıklamaları

şeklinde sınıflandırılmıştır. Wodak’a göre, söylemde ikinci boyut dil-dışı toplumsal değişkenlerin ve kurumların bütününden oluşan bağlamdır. Buna göre, söylemi üretenin kültürel, ekonomik, dinsel, etnik, politik, vb. konumu ile söyleminin taşıdığı ideolojinin niteliği bağlantılıdır. Bu açıdan ikinci olarak dilsel örgütleniş incelenmiştir. Çalışmada söylemde yaratılan dilsel örgütleniş, nedenselleştirme bağlamı ile birlikte biyoiktidar kavramı aracılığıyla açıklanmıştır.

Siyasi İktidarın Açıklamaları Bağlamında Kürtaj

2012 yılının Mayıs ayında kürtaj yasasına ilişkin tartışmaların medyada yer alma biçimi tam da Foucault’nun ayarlama iktidarı tezini doğrular niteliktedir. Bu döneme ilişkin haberlerin, siyasi iktidarın kadın bedeni ve cinselliğini doğrudan ilgilendiren kürtaj hakkını tartışmaya açmadan sınırlandırılmasına ilişkin yasanın hazırlığı hakkındaki açıklamaların temelinde nedenselleştirme

görülür. Foucault'ya göre hükümranlığın iktidarı olan ve öldürebilme gücünden ibaret olan bu büyük, mutlak, iktidarın yerine şimdi, biyoiktidar teknolojiyle birlikte, "yaratma" iktidarı olan sürekli, çok bilgili bir iktidar ortaya çıkar. Modern hayatın bu yeni iktidarı ayarlama iktidarı denilen bir yapıya bürünür (Foucault 2002, s.252). 2012 Mayıs ayında yer alan haberlerin yarattığı söylemlere bakmak için aşağıda alıntılanan metinler incelendiğinde disiplinci ve yaşatma hakkına sahip bir iktidar görülür. Bunlar haber metinlerinin alıntıları olmakla birlikte, aslında siyasi erkin sahibinin kendi sözleri niteliğindedir: "Erdoğan, İstanbul'da katıldığı toplantıda 'Sezaryenle doğumlara karşı olan bir başbakanım. Kürtaji bir cinayet olarak görüyorum. Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı' dedi" (Sabah, 26.05.2012). Foucault'nun deliliğin hakikatin ötesinde bir söylem olduğunu belirtmesine benzer bir biçimde (2006, s.352), kürtajın cinayet olduğu söylemi de iktidarın yeni alanlar yaratma isteği ve gücüne denk düşmektedir. Bu alanın en temel özelliği, yapısal olarak değil söylemsel olarak inşa edilmesidir. Foucault bu yeni alanların ortaya çıkışında belirleyici özelliğin, iktidarın "olması gereken"e ilişkin normatif belirleyici kapasitesi olduğunu söyler. Bu kapasite ile iktidar söylemlerde yarattığı güç ile yeniden anlamlandırma ve tüm ilişkilerde sınırları çizme gücüne de erişir. İktidar normal olmanın normsal çerçevesini ortaya koyduktan sonra, fiziksel ve yasal olarak bunu değiştirme konusunda yetkin hale gelir. Önce söylem üzerinde kürtajın doğasına ilişkin açıklama getiren iktidar, ardından bu söyleme uygun kurumsal mekanizmalar geliştirerek denetim ve kontrol süreçlerini birlikte işletecektir.

Biyoiktidar olarak adlandırılan iktidarı ilgilendiren, nüfusun biyopolitiği kapsamında kürtaj hakkı söyleminde olduğu gibi bedeni koruma ve geliştirmeye yöneliktir. Bu nedenle haber söyleminde özneyi dilsel örgütleniş olarak yöneten sınıfa ait "müsaade etme hakkı"nın, bu söylemlerin içinde yer alması şaşırtıcı olmamaktadır. Her ne kadar bu söylem yapısı, iktidarın söyleme tabi kılma yöntemine uymasa da iktidarın inşa etmeye çalıştığı emir-itaat yöntemine uygundur. Bir başka haberde de yine politik konum söylemin öznesi tarafından dilsel örgütlenişe yansımış ve "müsaade edilmez" dilsel yapısının kullanıldığı görülmüştür:

Başbakan Kürtaj Yasası için Sağlık Bakanı'na talimat verdiğini açıkladı. ...ABD'de kürtaja karşı mücadele ve yasalar olduğunu belirterek, 'Batının birçok toplumunda aynı şekilde bununla ilgili çıkarılmış yasalar var. Şimdi biz de bunu çalışıyoruz. Bunun bizim değerlerimizde bir defa yeri var. Buna müsaade edilmez. Allah göstermesin, bir ölüm tehdidi gibi şeyler, onlar ayrı konular' dedi... (Sabah, 29.05.2012).

Haberlerde yer alan “Buna müsaade edilemez” “talimat verme” gibi söylemler yaşatmak için müdahale etme veya yaşama biçimine, yaşamın nasılına müdahale hakkı biçiminde tezahür eder. Burada yaşamın sorumluluğunu üstlenen iktidar yaşamın nasıl olması gerektiği yetkisini de üzerine alır ve bunu söylemler yoluyla inşa eder. Yarattığı tertibatı yürütebilmek için insanları ikna etmenin yolu da, bilginin sahibi olduğunu onlara göstermektir. Bu nedenle, izin veren ve izin verilen konumlarının, iktidarın bilme yetisinden geldiğini söylemsel olarak inşa etmek de ikna stratejilerinin bir parçasıdır. Biyoiktidar yaşamı yükseltmek, yaşamın kazalarını, iyi ya da kötü olasılıklarını ve zayıflıklarını denetim altına almak için kendi tekniklerini kullanır. Yaşam süresini denetleme ve doğum kontrol pratikleri, biyoiktidarın kendini koruma ve yaşamı denetleme işlevleridir. Bu iktidar yaşama dair tüm olguları kategorize edip düzene sokar ve bireyleri bu düzen temelinde ıslah etmeye çalışır. Foucault’nun deyişiyle “öldürmek hakkının yaşatma yetisine dönüştüğü bu yeni iktidar” bunu öylesine abartır ki kadın bedeninde biyolojik olarak var olanı yaşatma hakkını, düzenleyici tekniklerle ele alır. Nüfusu düzenli hale getirmek, onu iç ve dış tehditlerden korumak ve böylece hayatı teşvik etmek üzere ona biyolojik düzeyde müdahale etmek de bu düzenleyici teknikler arasında yer alır. Buna hakkı olduğunu ilan etmek amacıyla kendine destekleyici unsurlar arayan iktidar, söylemde, dilsel örgütlenişte normalleştirme stratejisi de kullanır. *Sabah* gazetesindeki 29.05.2012 tarihli haberde haberin öznesi tarafından verilen ABD örneği bu stratejinin sonucudur. Normalleştirme pratiklerinin sonucu olarak gerçekleşen bu süreç aslında disiplinli iktidarın temel amacını oluşturur. Modern çağ, deyim yerindeyse zorlayıcı ve baskıcı nesnelleştirme biçimlerinin öteki adı olarak dispoitiflerin içinden geçerek gelişir. Emeği ve cinselliği özgül ve önemli kılan şey, bir yandan ekonomi politiğin söylemleri, diğer taraftan tıbbi bilme tarafından “sahiplenilmiş”, “aşırı derecede sahiplenilmiş” olmalarını sağlayan şey, biyoiktidarın normalleştirme teknikleri ile birlikte disiplinli iktidar ilişkilerinin bir araya gelmesidir. Demek ki bu iki iktidar, kimi kez söylendiği gibi, Foucault’nun düşüncesinde, biri ötekinin dışında, biri ötekenden bağımsız, biri ötekini takip eder biçimde değil de, daha çok bilme/iktidarın iki birleşik işleyiş biçimini oluşturacaktır. Elbette bir yanda bedenlerin terbiye edilmesi, öte yanda nüfusun düzenlenmesiyle; uygulama noktaları, odakları, özgül ereklere ve hedefleriyle birlikte (Foucault 2002, s.284). O nedenle bu düzenleme politikaları haber söylemlerinde iktidarın kendi sesiyle, yeni bir söylem ekleme ihtiyacı dahi duymadan yerini alır.

Sağlık Bakanı Recep Akdağ kürtajla ilgili yasal düzenlemenin mutlaka çıkarılacağını belirterek, 'Meclis 1 Temmuz'da kapanırsa yasal düzenleme Ekim'e kalacak. Ama yasal düzenleme dışında yönetmelikler ve uygulamalarla yapılacak çok iş var' dedi (Sabah, 26.07. 2012). ..Akdağ, ilgili bilimsel bir heyetle çalışma başlattıklarını belirten ..., Türk toplumunun büyük bir bölümünün kürtaja karşı olduğunu söyledi (Sabah, 31.05. 2012). Sağlık Bakanı Recep Akdağ 'Benim kişisel yaklaşımım, prensip olarak gerekmedikçe, tıbbi gereklilik olmadıkça kürtaj yapılmamasıdır (Sabah, 31.05.2012).

Yukardaki haber söylemlerinin açıklamasını en doğru biçimde Oskay'ın şu cümleleri özetler:

İnsanlar kendi yaşamları üzerinde karar alma yetkisine sahip otoriteleri medyada gördükçe kendini yönetilen (bağımlı) taraf olarak görmekte; kendi kaderlerini ve geleceklerini kendilerinden çok yönetim işlevini yüklenmiş "otoritelere bırakması gereken bir sorun olarak görmektedir. Toplumu korumak için iş yapan ya da iş yapar gibi görünen polisler, avukatlar, doktorlar, siyasetçiler (2014, s.464).

Bu açıdan biyoiktidar hiyerarşi ilişkisinde, kürtaj yasasını düzenlemeleri için talimat vermesi normalleşir. Yönetilen ve yöneten tarafın olması Foucaultcu paradigmada farklı biçimde değerlendirilir. İktidarın hükmetme işlevi, düzenleme biçimine dönüştüğü için bir anlamda yönetsel hale gelmiştir. Yaşamın bütünü ile ilgilenen bu yeni iktidar düzenlemeye ilişkin alınan kararları, hükmetme değil düzenleme olduğu söylemler aracılığıyla yaratılan yeni hakikatlerdir.

Foucault'ya göre hakikat ikna etme gücü ile anlam kazanır. Çünkü gerçek iktidarın somut anlamdaki gücünü saklayarak onun yerine ikna edici bilgileri devreye sokar.

Kürtaj konusuna 'kadının seçim hakkı' ve 'bebeğin yaşam hakkı' gibi yaklaşımlar olduğunu belirten Akdağ, 'Biz bulunduğumuz nokta itibarıyla bebeğin yaşam hakkını çok önemsiyoruz' dedi (Sabah, 30.05.2012).

İktidarın kadının kürtaj hakkına müdahalesi bu bilgiler çerçevesinde iktidarın toplum üzerindeki baskı ve kontrol süreci olarak anlaşılır. Bu hakkın elinden alınması gereklilikten doğmuştur. Söz konusu gereklilik ise iktidar tarafından ortaya atılan "tıbbi gereklilik", "bebeğin yaşama hakkı", "toplumun büyük bölümünün kürtaja karşı olması", "kürtaj cinayettir", "her kürtaj bir Uludere'dir" ya da "kadının hayrına bir iş değil" ve "vicdanlar kabul etmez" gibi söylemlerden doğmuştur. Meselenin kadının sağlığını ve bebeğin yaşam hakkını beraber korumak olduğuna işaret eden iktidar, yaşatan ve ikna

eden iktidar konumunda söylemlere sahiptir. Zira disipline edici iktidar bedeni cezalandırmak yerine ruha yönelir. Modern iktidarda amaç bedene acı çektirmekten çok ruhsal bedeni normalleştirmek ve dönüştürmektir. Bunu da yarattığı söylemlerde kullandığı dilsel stratejilerle gerçekleştirir. Bu nedenle siyasi iktidarın,

Kürtaj sonuçta kadına bir çok zarar veren bir işlem... Erken komplikasyonları var, geç komplikasyonları var. Biz mümkün olduğu kadar kadının ailesiyle, eşiyle birlikte planlama yapmasını kolaylaştırmalı, bunun önünü açmalı, kürtaj sayısını da azaltmalıyız. 'Brakın herkes kürtaj yaptırsın' demek, kadının hayrına bir iş değil (Sabah, 26.06. 2012).

biçimindeki bir söylemi şaşırtıcı olmadığı gibi, normalleştirme stratejisi olarak yorumlanabilir. Dilsel yapılandırma olarak kürtaj haberlerinde kadın, özne olarak yer almaz. Daha çok nesneleştirilmiş beden üzerinde denetim nasıl yapılmalı, nasıl terbiye ve disipline edilmeli söylemleri, iktidar söylemlerine eklenmiş dilsel örgütlenme olarak karşımıza çıkar. Biz vurgusunun olduğu söylemlerde kürtaj hakkı yeniden biçimlendirilmiş olur. Burada biyoiktidarın tahakküm ve hegemonya ilişkileri netleşmiştir. Bu ilişki otoriteryen bir ilişkidir. Kürtaj hakkı toplumsallaşmış, kadının hakkı tamamen elinden alınmış ve yaşatan iktidar böylelikle rızayı söylemlerdeki dilsel örgütlenme aracılığıyla üretmiştir.

Bilimsel Çalışmalar Bağlamında Kürtaj

Kadın sadece gücün ve iktidarın kurduğu tahakküm ile uğraşmaz. Aynı zamanda güvenlik, sağlık, hukuk, bilim ve siyaset gibi kurumların yardımını kendine çevirmekle uğraşmak zorundadır. Şiddet görünümüleri o kadar gizlenmiş ve normalleşmiştir ki hangi iktidardan geldiği de bulanıklaşmıştır. Foucault iktidarın, cinsellik üzerinde her düzlemde aynı biçimde etkinlik gösterdiğini söyler (2007, s.67). Foucault'ya göre iktidar her yeredir, tek biçimli ve kütleli biçimde işler. Devletten aileye, hükümdardan babaya, mahkemeden gündelik küçük cezalara, toplumsal egemenlik mercilerinden özneyi oluşturan yapılara, yalnızca farklı ölçeklerde genel bir iktidar biçimi bulunur. Her durumda iktidar hukuksal bir biçim yoluyla şemalaştırılır ve yol açtığı etkiler itaat biçiminde tanımlanır.

Bir tarafta yasa koyan iktidar ve diğer yanda bu yasalara itaati zorunlu olan taraflar vardır. Amaç itaat etkisine ulaşmaktır. Bu nedenle kürtaj hakkına ilişkin haberlerde bilimsel gerekçelerin kullanılması olağandır. Çünkü şiddetin yeni ve inceltmiş tekniklerle toplumsal bünyeye yayılmasını somut

tekniklerden oluşan dispozitifler sağlar. GÜdümleyici stratejiye sahip olan dispozitifler, kürtaj hakkı haberlerinde söylemler olarak ortaya çıkarken ve söylemi yapılandırırken bilgiden ve bilimsellikten de faydalanır. Bilgi, hakikatlerin söylemler aracılığıyla çoklu bölgelere yayılmasını ve pekişmesini sağlar. Foucault'ya göre bilgi, egemen güçlerin kendi değerlerini diğerlerine empoze etmesidir. Bilgi ise hakikatin yansımasıdır. Ancak, Bauman'a göre bilimin pratiği, özünde, devlet politikasınınkinden farklı değildir; her ikisi de hükmedilen bir alanda bir tekel yaratmayı amaçlar ve bu amaçlarına benimseme/dışlama aracını kullanarak ulaşır (2003, s.18-19). Kürtaj hakkına ilişkin haberlerde bilimsel kuruluşların yaptığı açıklamalar aracılığıyla yapılandırılan söylemlerde rastlanır.

Kürtaj cinayettir' sözünün ardından başlayan tartışmaya, vatandaşın nasıl baktığını Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi tarafından yayınlanan 'Türkiye'de kürtaja bakışın' son 20 yıllık verilerini ortaya koyan araştırma ışık tuttu. ... binin üzerinde katılımcıyla yapılan "Kürtaj Konusunda Türk ve Avrupa Kamuoyu 1990-2011" araştırmasında 20 yıl içerisinde kürtajı onaylayanların oranında yüzde 50 azalma oldu (Sabah, 31.05. 2012).

Dicle Üniversitesi'nin, toplumda kürtaj, kürtaj algısı, karşı ve taraf oranlarını belirlemek amacıyla bin 100 kişiyle yüz yüze görüşerek yaptığı ankete göre, toplum genel anlamda kürtaja karşı. Bu karşı çıkma oranı eğitim, din ve geleneklere göre değişiyor. Prof. Dr. Sabri Eyigün, anketi Sosyal Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin yaptığını belirterek, araştırmaya katılanların temelde kürtaja karşı olduklarını, ancak buna rağmen bölgede kürtaj oranının yüksek olduğunun görüldüğünü söyledi (Zaman, 09.07.2012).

İktidarın "kürtaj cinayettir" söylem yapısı akılcı ve bilimsel araştırmalarla güçlendirilirken, aynı zamanda meşrulaştırılır. Toplumsal bir sorun olarak görülen kürtaj hakkının ortadan kaldırılması, sorunların da ortadan kalkacağı düşüncesini beraberinde getirir. Bu anlamda söylemsel bir şiddet için ortam ve zemin de yaratılmış olur. Bu acımasız akılcılık ve bilimsellik, kürtajın bireysel bir karar olması gerçekliğinin tahrif edilmiş bir biçimde görülmesine neden olur. Bu tahrif edilmiş görüntü içerisinde tahrifin nedeni olarak kürtaj hakkının kaldırılması ile sorunun aşılacağı çıkarımı, kadın üzerindeki inceltmiş şiddetin meşruluğunu akılcı bir biçimde ortaya koyar. Tarihsel olarak kadın üzerinde yapılan baskı ve şiddet hep akılcı söylemlere dayandırılmıştır. "Vatandaşın Tutumu Başbakan ile Aynı" haber başlığındaki söylemlere bakıldığında da akılcılığın kadın haklarını örselemek için ne kadar profesyonelce kullanıldığı görülür. "Prof. Dr. Esmer, yaptığı değerlendirmede 'Başbakan'ın

kürtaj çıkışı konusunda bir referandum yapılsa toplumdan büyük onay alır' dedi" (Sabah, 31.05. 2012). İktidar biçimleri karmaşıklaştıkça şiddet biçimleri de karmaşıklaşır ve çeşitlenir. İnceltilmiş şiddet iktidarın olağan düşünüş ve söyleminin en önemli parçası haline gelmekte ve meşrulaştırılarak toplumsal söylemin ögesine dönüştürülmekte, toplumsal yapı bu söylemlerle parçalanırken, kadın azınlık haline getirilerek toplumdaki çeşitli iktidarlarca baskı altına alınmaktadır. Böylelikle gündelik yaşamda söylemde şiddet sıradanlaşmakta ve gündelik yaşamın ideolojisi haline gelmektedir.

Din Kurumları Bağlamında Kürtaj

Modern dönemde iktidar sınılaşmış, ele avuca gelemeyecek biçimde toplumsal dokunun bütün yüzeylerine sızmıştır. Düzenleyici ve denetleyici olarak ortaya çıkan kurumsal ağ, baskıcı siyasal iktidarın birer şebekesi veya makinası olarak iş görmektedir. Egemen iktidar toplumun her kesimine, yargıçlar, dini liderler, psikiyatrlar, öğretmenler, sosyologlar, yöneticiler ve gözetmenler kısacası, uzmanlar arasında bölüştürülmüştür. Bu açıdan işleyişi itibariyle hapishaneden çok da farklı olmayan bir hayat tarzının kurumsal düzenlemeler aracılığıyla giderek normalleştirme pratiği "nesnellik" düşüncesiyle kendini geçerli kılmasında yatmaktadır. Amaç yasalar ile aklın kurallarını denkleştirmektir. Zira toplumun genelini kapsayacak bir kürtaj yasası çıkarılmak istendiğinde bir ideolojiye ihtiyaç vardır ki din bunu yerine getirir.

Din insanı ahlaki gerçeğine yakınlaştırabilir. Dini referanslar tüm toplum için önemlidir. Çünkü inanç gündelik yaşamı düzenleyen pratiklerde yol göstericiliğini hala korumaktadır. Her ne kadar yaşam ve ölüm hakkına dini temsil edenler tarafından karar verilmesi modern topluma ait olmasa da kürtaj hakkına ilişkin dini temsilcilerin yorumları bilim ile işbirliği yapabilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kürtaj hakkı konusundaki açıklamalarına ilişkin haberlerde bilim ve dini iktidarın aynı yöndeki düzenleyici ve denetleyici söylemleri olduğu görülür.

Ne annenin ne de babanın bebek üzerinde mülkiyet hakkı olmadığı gibi onun hayatı üzerinde vazgeçme, sonlandırma yetkisi de yoktur. Bu yüzden anne 'beden benim değil mi, ben onu istediğim gibi kullanırım, bebek de yaparım, istersem onu da atarım' deme hak ve yetkisine sahip değildir.' dedi... 'Bilim adamları bize anne rahminde döllenne ile birlikte bir insanın oluştuğunu kesin olarak söyledikleri müddetçe sadece İslam değil bütün İlahi dinler, ahlâkî sistemler ve bütün tabii hukuk sistemleri, bu biyolojik varlığın tıpkı doğmuş, dünyaya gelmiş, yetişmiş insan gibi yaşama hakkına sahip olduğunu söylemeye devam edeceklerdir (Zaman, 05.06. 2012).

Foucault'nun (2002) iktidar ve liberal sistem ilişkisini Marksizm üzerinden kurduğu görülür. Marksizm'in bunalımda olduğu ve neoliberal sistemin yükselişte olduğu yıllarda verdiği ders notlarında Foucault, "liberal toplumlar ve totaliter devletler arasında, normal olandan patolojik olana, hatta canavarı olana uzanan, er ya da geç sorgulanması gerekecek olan, oldukça tuhaf bir zincir kurulacaktır" der (2002, s.281). Foucault'ya göre sermaye ve emek arasındaki ilişki disiplin ve denetim kurumlarını elinde tutan iktidar tarafından önceden yaratılan ve yerleştirilen gözetimler, terbiye etmelerle mümkün olacaktır. Bu kapsamda insanın gözetim altına alınması kaçınılmazdır ve bu iktidarın değişen şiddet boyutunda geldiği son noktadır.

Foucault modern iktidarın devam edebilmesi için düzenlemeyi sadece kendisinin yapmadığının, toplumun her katmanının, yukardan gelen düzenleyici ve denetleyici yapıyı destekleyen, "bir referandum yapılsa toplumdan büyük onay alır" ifadesi gibi, söylemler ürettiğini söyler (2002, s.255). Böylece bu tertibatlar aracılığıyla toplumun bütünü aslında kürtaja karşı olduğuna ilişkin söylemsel bir yapıya ulaşılır. Bu normun iktidarındır ve modern toplumun yeni yasasıymış gibi hüküm sürer. Bütün normalleştirici faaliyetlerin ve düzenlemelerinin içinde bu türden inceltilmiş şiddet pratikleri, başka bir deyişle, dispoitifler bir bütünlük içinde yerleştirilir. Toplumda var olan tüm yapılar ve iktidarlarda disiplinin inceltilmiş etkisiyle yoğrulunca siyasi iktidarın hareket yeteneği artmakta ama şiddet de bu yeni biçimin etkisiyle fiziksel görünümünden ve içeriğinden başka görünümlere geçerek bilinen ve basit anlamından uzaklaşmaktadır.

Sonuç

Michael Foucault'nun bakış açısı ile çalışma yapıldığında sonuca ulaşmak kolay değildir. Çünkü Foucault kitle iletişim alanında çalışanlar için hazır çözümler sunmaz. Foucault bir etki yaratıyorsa şüphesiz bu Sheridan'nun (1980, s.225) deyimiyle *a slayer of dragons, a breaker of systems* kavramında olduğu gibi gücün abartılı biçimde anlatıldığı mitsel bir durumdur. Nihayetinde Foucault yazılarını okurlar için değil bilginin kullanıcıları için yazar. Sheridan'a göre, Foucault bu alana ilişkin çalışma yapanları hiç bir şeyin mutlak olmadığı ve "hakikat" in değişebileceği söylem dünyasının karanlık dehlizlerinde dolaşmaya davet eder. Foucault'nun genel tezi, iktidarın kaçınılmazlığında söylemlerde sunulan özgürlüğün her yerden geldiğidir. Medya da bu iktidarın bir parçası olarak söylemlerle gücün yayılmasını sağlarken gerçeği görmemiz için de ipuçları sunar. Agamben'e (2013) göre içinde yaşadığımız yüzyılda siyasal sorunların artarak gelişmesini iktidarın modern çağdan bu

yana değişen biyosiyasi yapısında görmek gerekir. Bu yüzden modern çağ ile birlikte ortaya çıkan dönüşümün iyi bir analizinin yapılmasının önemi, en azından sonuç olarak bizi bekleyen sorunların daha başka neler doğurabileceğini kestirmemize olanak sağlayabilmesinde yatmaktadır. Bu çalışmada Foucault'nun şiddet olgusuna ilişkin düşünceleri kapsamında, modern iktidarın biyoiktidar yöntemlerinden kabul edilen Kürtaj Hakkına ilişkin haber söylemleri incelenmiştir. Böylece çalışmada, Foucault'nun siyasal alanı belirleyen bir etken olarak şiddet olgusunun ve onun siyasal alanda ortaya çıkan kolektif özelliklerinin iktidar ile olan ilişkilerini göstermek amaçlanmıştır.

Foucault, şiddetin modern toplumlarda iktidarın değişen yapısı ile birlikte biçim değiştirerek disiplin ve denetim biçiminde işlev kazanmasını, modern iktidarın en başat özelliği olarak kabul eder. Bu yönüyle, modern dönemde siyasal alan -bütüncül olarak- denetim ve disiplin siyaseti tarafından kuşatılmıştır. Bu çerçevede Foucault, iktidar ve şiddet ilişkisini sorgular. İktidar Foucault'ya göre kaygandır ve değişkendir. İktidarın ilişkisel, üretici, dönüştürücü ve değişken özellikleri vardır. Bunun yanında, Foucault iktidarı toplumsal kurumları ve özerk bireyler arasındaki ilişkileri temsil eden bir yapı olarak da ele alır ve iktidara olumsuz bir değer yükler. İktidarı da şiddet içerebilen mekanizmalar bütünü olarak görür. Foucault'nun iktidarın mikrofiziği olarak adlandırdığı ve hedef olarak iktidarı belirli bir yerde göstermemizi olanaksız kılan bu durumda, "o, her yerdedir, bizimledir, bizden ibarettir". İnceltilmiş şiddet, yukarıdan bir yerlerden değil, her yerden hepimizden üreyerek bizi etkisi altına alır.

Kürtaj haberlerinde görülen inceltilmiş ve kılık değiştirmiş şiddet, fiziki olmaktan çok ruhsal/psikolojik biçime bürünmüş ve öldürmeyi hedeflemekten çok hayatta bırakmaya çalışan bir iktidar görüntüsüyle söylemlerin arasına yerleşmiştir. Biyoiktidar aracılığıyla iktidarın değişen bu durumu, disipline etmeyi haklılaştıran bir görünüme de bürünebilir ve kadının kendi bedeni üzerinde karar verme hakkını elinden alarak "birakalım cinayet mi işlesinler" gibi savlarla haklılık kazanırken, bunu normalleştirici söylemlerle yapar. İktidar pratiklerinde yaşanan bu dönüşüm, nüfus politikaları bakımından kitlelerin kontrolünü kolaylaştıran yöntemler olarak gelişir.

Bu çalışma kadın bedeni üzerindeki politikalar aracılığıyla medya söylemindeki tahakküm ilişkilerini ortaya koymuştur. Bu tahakküm yapısının söylemler aracılığıyla çoğalmasında şiddeti gündeme getirmekte ve beden üzerindeki denetleyici politikaları beslemektedir. Yukarıda belirtilen örnekteki haber söylemlerinde kürtajın hangi kavram, olgu ya da yapılarla nedenselleş-

tirildiği ve kürtaja hangi dilsel yapıların eklemleendiğine dair bir okuma yapılmıştır. Kürtaj haberleri, iktidarın açıklamaları kapsamında, iktidarın düzenleme ve karar verme hakkı içeriğinde temalaştırılmıştır. İktidar düzenleyici, yol gösterici, her şeyi en doğru bilen ve karar verici yapıda kavramlaştırılırken kürtaj hakkı cinayet, intihar ve bilinçsizlik gibi hakikat rejimi üreten tanımlarla ilişkilendirilmiştir. Kadın kimliğine bu düzenleyici tanımlar tarafından katil, dinsiz ve inançsız anlamları eklemlelenmiştir. Geliřmiř ülkelerde de kürtaj hakkının sınırlı olduğu belirtilerek nedenselleştirilen haberlerde gelenekler, dini inanç, kültür ve değerler ile bilimsel hakikatler haber yapılarına eklemlelenerek kürtaj hakkının sınırlandırılması haklılaştırılmış ve normalleştirilmiştir.

Kaynakça

- AGAMBEN, G. (2013) *Kutsal insan*. 2. Basım. Çev. İ. Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- AKGÜNDÜZ, G.Ö. (2013) Foucault'da iktidar ve beden ilişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*. 38. [Çevrimiçi]. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/38/47.htm> [Erişim tarihi: 20 Ekim 2015].
- ARENDT, H. (1997) *Şiddet üzerine*. Çev. B. Peker. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BAUMAN, Z. (2003) *Modernlik ve müphemlik*. Çev. İ. Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BORA, A. (2012) Birlik ve beraberliğe en çok muhtaç olduğumuz şu günlerde kürtaj yasağı. *Amargi*, 26 (Güz), s. 32-34.
- FOUCAULT, M. (1992) *Hapishanenin doğuşu*. Çev. A. Kılıçbay. Ankara: İmge Yayınevi.
- FOUCAULT, M. (1999) *Bilginin arkeolojisi*. Çev. V. Urhan. İstanbul: Birey Yayınları.
- FOUCAULT, M. (2000) *Özne ve iktidar*. Çev. I. Ergüden ve O. Akınbay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FOUCAULT, M. (2002) *Toplumunu savunmak gerekir*. Çev. Ş. Aktaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- FOUCAULT, M. (2003) *İktidarın gözü*. Çev. I. Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FOUCAULT, M. (2007) *Cinselliğin tarihi*. Çev. H. Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- HALL, S. (1986) On postmodernism and articulation: an interview with Stuart Hall. *Journal of Communication Inquiry*, 10(2), s.53.
- HALL, S. (1994) İdeolojinin yeniden keşfi: medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü. KÜÇÜK, M. (der. ve çev.) içinde. *Medya, iktidar ve ideoloji*. Ankara: Ark Yayınları, s.57-104
- KESKİN, F. (1996) Foucault'da şiddet ve iktidar. *Cogito*, 6, s.117-122.
- KOĞACIOĞLU, D. (2009) Gelenek söylemleri ve iktidarın doğallaşması: namus cinayetleri örneği. *Cogito*, 58, s.350-385.
- KUBİLAY, Ç. (2014) İslami muhafazakâr kadın yazarların perspektifinden kürtaj tartışması: eleştirel bir değerlendirme. *Alternatif Politika*, 6 (3), s.387-421.
- PASSERAT, D. Ö. ve BEŞTAŞ, G. (2014) Gazete söyleminde gerekçeleştirme. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), s.187-202.
- OSKAY, Ü. (2014) *Kitle iletişiminin kültürel işlevleri*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

- SHERIDAN, A. (1980) *Michel Foucault: the will to truth*. London: Routledge.
- TAŞCIER, F. (2008) *Siyasal alanın belirlenmesinde şiddetin rolü üzerine üç görüş: Hannah Arendt, Michel Foucault ve Giorgio Agamben*. Yayınlanmamış tez (Doktora), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- WODAK, R. vd. (1999) The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10 (2), s.149-173.
- YARDIMCI, S. ve SALGIRLI, S. G. (2011) Farklı bir Foucault okuması için öneriler. *Toplum ve Bilim*. 122 (Kasım), s.9-18
- SABAH (2012) *Bakan Akdağ'dan kürtaj yorumu*. [Çevrimiçi]. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2012/05/30/bakan-akdagdan-kurtaj-yorumu> [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- SABAH (2012) *Erdoğan: sezaryenle doğuma karşıyım*. [Çevrimiçi]. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2012/05/26/erdogan-sezaryenle-doguma-karsiyim> [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- SABAH (2012) *Sağlık Bakanı Akdağ'dan kürtaj açıklaması*. [Çevrimiçi]. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2012/06/26/saglik-bakani-akdagdan-kurtaj-aciklamasi> [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- SABAH (2012) *Bakan Akdağ'dan kürtaj açıklaması*. [Çevrimiçi]. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2012/05/31/bakan-akdagdan-kurtaj-aciklamasi> [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- SABAH (2012) *Kürtaj için referandum yapılırsa*. [Çevrimiçi]. <http://www.sabah.com.tr/gundem/2012/05/31/kurtaj-icin-referandum-yapilsa> [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- ZAMAN (2012) *Meşru mazeret olmadıkça kürtaj yaptırmak haram ve cinayettir*. [Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/gundem_mesru-mazeret-olmadikca-kurtaj-yaptirmak-haram-ve-cinayettir_1298295.html [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- ZAMAN (2012) *Kürtaj tasarısı hazır*. [Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/_kurtaj-tasarisi-hazir_1307335.html [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- ZAMAN (2012) *Bozdağ: bana göre kürtaj bir cinayettir*. [Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/_bozdag-bana-gore-kurtaj-bir-cinayettir_1296244.html [Erişim tarihi: 20/08/2015].
- ZAMAN (2012) *Bozdağ: kürtaj serbestmiş de şimdi kaldırılıyormuş havası oluşturuluyor*. [Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/_bozdag-kurtaj-serbestmis-de-simdi-kaldiriliyormus-havasi-olusturuluyor_1298191.html [Erişim tarihi: 20/08/2015].

ZAMAN (2012) *Akdağ: kürtajla ilgili milletin vicdanına uygun bir yol bulacağız.*
[Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/_akdag-kurtajla-ilgili-milletin-vicdanina-uygun-bir-yol-bulacagiz_1302156.html [Erişim tarihi: 20 /08/ 2015].

ZAMAN (2012) *Dicle Üniversitesi kürtajı araştırdı: toplumun geneli kürtaja karşı.*
[Çevrimiçi]. http://www.zaman.com.tr/gundem_dicle-universitesi-kurtaji-arastirdi-toplum-genel-anlamda-kurtaja-karsi_1315687.html [Erişim tarihi: 20 /08/ 2015].

